

מכסה שינאה שפתי-שקר

הממשלה פשוט המשיכה בדרכה מפני שלא ידעה מה לעשות אחרת. כאשר כל האופציות נראות בלתי-מבטיחות, מעצבי-מדיניות אינם חושבים, אלא ממשיכים להפעיל כוח".

המנטליות הישראלית סכמה על יתרון העוצמה, אולם טנק אינו יכול לפזר צרעות".

יש לתת יותר כבוד למי ששם קץ למדיניות שגויה, תוך החלטה נחושה ואמיצה, מאשר למי שרבק בה כעקשנות".

רעת-הקהל הישראלית תמכה במילחמה מתוך אמונה שיש בידי הממשלה מידע טוב, המאפשר לה לקבל החלטות נבונות. אך לא זה בלבד שזוהי תנון בספק, אלא שהחלטות גורליות כלל אינן מחייבות מידע מיוחד, אלא שיקול-דעת — והמדינאים אינם משופעים בו יותר מאשר האזרח האינטליגנטי."

האמונה שהממשלה יודעת יותר טוב... היא הנחה מרגיעה, הפותרת בני-אדם מלנקוט עמדה, בדרך כלל אין בה ממש, בייחוד בענייני-חוק".

פקיד יכול תמיד לשכנע את עצמו שהוא יכול להועיל יותר מבפנים, כנסיון לרסן את המערכת, ואחר-כך הוא שותק, כרי שלא לאבד את העוצמה המתונה בידיו".

ההנחה היא שהמילחמה מאחרת עמים, אולם מילחמה המעוררת מחלוקת מפלגת את המדינה יותר מאשר מחלוקת רגילה".

הצבא רגיל להשתמש בתחבולות כדי לרמות את האויב. הוא מרמה מתוך הרגל".

השאלה (הנשאלת על-ידי פקידים בכירים, כמהלך מילחמה כושלת) היא: מהי החובה העיקרית? הנאמנות לממשלה או לאמת?"

כאשר העובדות האובייקטיביות מפריכות אמונות המושרות עמוק, הרי מה שקורה אינו ביטול האמונות, אלא הקשחתן, בליווי נסיגות לתרץ את הסתירות. במילים פשוטות, הפלוטור של הטימטום מתהרק".

הציבור הישראלי לא החכים, אלא שנמאס לו, ובמקרים מסויימים גם זהו סוג של חוכמה... הממשלה האמינה שהיא מסוגלת לנהל מילחמה מוגבלת, מבלי להזדקק לציבור הרחב. רבים חשו שמשוהו אינו כשורה במילחמה זו, שהיא אונסת את הרגשות שלהם כלפי המדינה".

אובדן כבודה של הממשלה גורם לטראומה. ממשלה שאין מכבדים אותה אינה יכולה לתפקד".

אבידות-אדם הן נסבלות כשמאמינים שהן משרתות מטרה. הן מרות פי כמה כאשר, כמו במיקרה זה, הן מוקרבות על שום דבר. בישראל שורת האשליה שהיא כלי-כוח... אשליה זו, נובעת מאופיה של אומה אשר יצרה את עצמה. זוהי השחצנות של העוצמה".

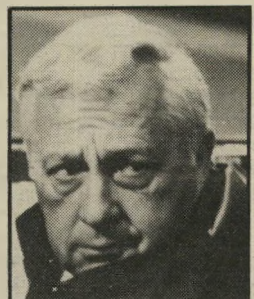
אטימות-המוח, המינהג של אל תבלבל לי את המוח בעובד דות, היא תופעה אוניברסלית של טימטום. אך בשום מקום לא היתה בולטת יותר מאשר בצמרת של ירושלים לגבי לבנון".

(שררה) בורות גמורה לגבי ההיסטוריה, המסורות והאופי הלאומי של לבנון... ביסודו של דבר, סירבו להאמין ביכולת העמידה של ערבים".

אחת התופעות האוניברסליות האחרות היא העדר המחשבה האינטליגנטית בצמרת השלטון, זה מעורר את השאלה אם יש במערכת הפוליטית והביורוקרטית משהו המשעבד את השכל לביצועים".

(על שרון): עודף של עוצמה גורם לטימטום... עוצמה רבה מדי, כמו מיפרש גדול מדי, היא מסוכנת... שום נפש אנושית אינה יכולה לעמוד בפני הפיתוי של עוצמה שרירותית".

כאשר נעצר השכל, אלה הם השלבים: בשלב הראשון קובעים את העקרונות והתחומים של בעיה מדינית. בשלב השני, כאשר התיפקוד יורד, העקרונות המקוריים מתקשחים. בשלב זה עוד ניתן לבדוק מחדש את המצב ולשנות את הכיוון, אך דבר כזה אינו קורה כמעט לעולם. התקשחות המדיניות גורמת להגי דלת ההשקעה ולצורך להגן על האגו. מדיניות שגויה הולכת ותופחת, ולעולם אינה נסוגה. ככל שגודלה ההשקעה, וכלל שמעורב בעניין האגו של המדינה, כך גוברת אהיכולת לסתובקת בכישלון מגדילה את הנזקים עד לאסון".

שרון

הבעיה היא ההתמדה בשגיי... האופציה הקשה ביותר לממשלה היא להודות בשגיאה, לוותר על ההשקעה, לשנות את הכיוון..."

לראש-ממשלה, ההודאה בשגיאה כמעט שאינה באה בחשבון".

השילטון אינו מופעל כיום בצורה טובה יותר מאשר לפני 3000 או 4000 שנה".

עד כאן.

אין הספיקה ברברה טוכמן לסכם את מילחמת-הלבנון בצורה כה קולעת ובמהירות כזאת? היא לא הספיקה.

כל המובאות הנ"ל לקוחות מן הפרק שכתבה על מילחמת וייטנאם. החלפתי את השמות וייטנאם, ג'ונסון, ארצות-הברית, וושינגטון, המופיעים במקור, בלבנון, שרון, ישראל וירושלים.

שנים. המתנקש נעץ את הסכין בחוץ, ולא ידעתי מה נפגע. הרם קלח חופשי-הופשי, ולא ניתן לעצרו. זה היה מירוך בין הרם והאמבולנס, והאמבולנס ניצח. (למעשה לא היתה סכנה, כפי שלמדתי לאחר-מכן, מפני שהסכין החטיאה בכמה מילימטרים את העורקים העיקריים).

באחד הימים סטתי מעל לאוקיינוס האטלנטי. בזמן הארוחה, ואולי בהשפעת קצת שמפניה, חלפה במוחי המחשבה: מה היה קורה אילו נפל המטוס בגרעו? האם הייתי מצטער בשניה האחרונה? הגעתי למסקנה שלא.

אין לי שום משיכה למוות. אבל המוות אינו מפחיד אותי.

מיצעד הטימטום

תקום ועדת-חקירה או לא תקום — את דינה של מילחמת-הלבנון כבר חרצה ההיסטוריונית ברברה טוכמן (או טאקמן, כניב אמריקאי), יהודיה אמריקאית שרכשה לה שם בינלאומי בספריה המבריקים על פתיחת מילחמת-העולם הראשונה (ותותחי או-גוסט) ועוד.

הנה כמה מן המסקנות של אשה חרתי-עין זו, הכלולות בספרה האחרון, מיצעד הטימטום:

"זהו הסממן הקלאסי של טימטום: הסירוב להסיק מסקנות מן העובדות בשטח, ההתמכרות למדיניות המובילה לתוצאות הפורכות".

"בלבנון, בחירת אופציה אחרת היתה רורשת רמיון, ומיצרר זה נדיר תמיד בחוגים ממשלתיים".

"אחרי שנבחרה ובוצעה מדיניות אחת, כל פעולה נוספת אינה אלא מאמץ להצדיק אותה".

"שום כישלון זולר המדיניות לא עירער את האמונה בה".

"ביחסים שבין בעל-חסות ובן-חסות (ישראל והפלאנגו), בן-החסות יכול תמיד לשלוט כבעל-החסות על-ידי האיום בהתמוטטות".

"(בשלב מסויים) לא נותרה אלא הכרירה בין מדיניות הרת שואה ומדיניות בלתי-נסבלת".

"היה כאן מיקרה קלאסי של ראיית האמת מצד אחד והמשך הביצוע תוך התעלמות ממה, מצד שני".

"בעל תפקיד זולר יעדיף בדרך כלל את ההודרות עם דעתם של הממונים עליו על פני ההודאה בעובדות בשטח".

"ההתאמה למציאות היא תהליך מכאיב, לשליטים, שבחרו במדיניות מסויימת, קל יותר לדבוק בה, לבעלי תפקידים זוטרים מוטב, לטובת הקאריירה שלהם, שלא להכות גלים, ולא לעמוד על עובדות מכאיבות שקשה לבוסים להודות בהן".

"דיסונאנס קוגניטיבי הוא הנטייה לגנון, לטייה או למהול נושאים העלולים לגרום לכאב פסיכולוגי או לסיכוסים בתוך המערכת... הוא גורם לגניזת אופציות, מאחר שאף המחשבה עליהן כרוכה בסיכוסים פנימיים... ביחסים שבין הוטרם והבכירים, הוא גורם לפיתוח אופציות שאינן מרגיזות איש. הוא עוזר לבוסים להתמיד ולהתקיים בעולם המיוני".

"משאבים ויחסי-אדם הושקעו במיכצע שיוזמי כבר איבדו את האמון בו, אך הם לא היו מוכנים לסכן את המשך הקאריירה שלהם. הם הכריעו לטובת האינטרס העצמי, לא לטובת המדינה. רק שליטים נדירים מאוד נוהגים אחרת".

"רע את האויב" הוא המירש החשוב ביותר. אולם מינהג ישראלי הוא לנתק את המגע ולפעול כלפי הערבים מתוך בורות גמורה".

(על שרון): אגו שלא ידע שובע ולא ידע ביטחון עצמי, יכולת בלתי-נלאית להשתמש בעוצמת תפקידו ללא כל מעצור, התנגי דות עמוקה לכל עובדה המוכיחה כי המדיניות שלו אינה נכונה".

"איש אינו בטוח בהנחות שלו כמו אדם היודע מעט מדי".

"המילחמה היא תהליך שבו אין דרך חזרה מבלי להודות במפלגה".

"רק בקושי הגדול ביותר ניתן לשים קץ לחחימה ולהגיע לפשרה. כך גילו מדינות רבות, שהיו שקועות בכוז".

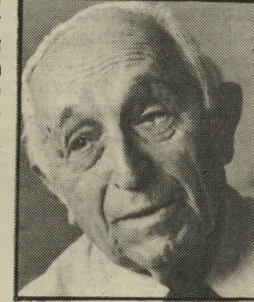

בשבת אחרי-הצהריים צילצל הטלפון בביתנו. רחל הרימה את השפופרת. רחל, מה קרה? זעק קולה המוכר של פרדריקה סגל, האחת והיחידה, מי שהיתה מלכת חייה-הערב של תל-אביב.

"קרה מה? תמחה רחל. אוריו? זעקה פרדי, ממה הוא מת? הוא חי לגמרי! טענה רחל, המנוח יושב בחדר השני ועובד".

הסתבר כי פרדריקה קראה באחד החינונים מאמר, שתיאר את מותי והלווייתי. (על טעם וריח וגומר). היא לא יכלה להמשיך נקריאה מרוב התרגשות, מה גם שאיבדה לא-מכבר את בעלה דוב. כמשך שעות חיפשה בקרד תנות מישוה ממכריי, כדי שיגי לה לה את נסיבות מותי הפיתאומי. היא לא מצאה איש מהם. כסוף היום אורה עוז וטילפנה.

קשה עוד יותר היה מצבו של אלכסנדר זרחין, הקשיש, הממציא הירוע, וזרחין הוא דתי, ועל כן לא יכול היה לטלפן בשבת. רק ביום הראשון בבוקר שמע את האמת, ומיהר לכתוב לי מיכתב.

זרחין

הפתשגן הזה הוא כלי-כך יפה, שאיני יכול להתאפק מלפרסם אותו כמלאו. כך כתוב, בכתיב מסולסל על נייר צהבה: חברך מת — תאמין, התעשר — לא תאמין. (גיטין לד). 19.5.85, ת"א.

לכבוד מר אורי אבנרי היקר, שלומך ישגה: לפי עניות דעתי, ראוי שתגיב (על מאמר החינומן, שעורכיו) מרשים לפרסם (על אדם חי), ואינם מתחשבים עם מינהג ישראל, שלא מודיעים על מות אדם, אפילו לקרוב של המת, ולפי חז"ל (פסחים ג') על המודיע כנ"ל נאמר: מוציא ריבה הוא כסיל" (משלי י' 18), ועל אחת כמה וכמה על אדם חי. וראשו של אותו פסוק: מכסה שינאה שפתי-שקר".

חז"ל דאגו לחיים, כי הרי המת לא נפגע. שנאמר: והמתים אינם יודעים מאומה" (קוהלת ט' 5). אומנם אתה לא נפגעת, כי הרי אתה חי. אבל אנשים שמוקירים אותך, כמוני, בוודאי הצטערו כמוני ואשתי, והריבה קילקלה לנו את השבת, עד שפגשתי היום אנשים שראו אותך ונודעה לי הכסילות הזו, שהיא גם רישעות! וזהו שאמר חז"ל: אם אין תורה, אין דרך ארץ, ואוי לאיני טליגנציה של גויים. ועל זה קונן ירמיהו: כל הגויים ערלים, וכל בית-ישראל ערילי-לב".

והתכם קבע: בדרך כשהסכל הולך לינו חסר, ואמר לכל סכל הוא" (קוהלת י' 3).

אני מאחל לך אריכות ימים ובריאות טובה, ואל תתבטל אף פעם!

אמר ר' נחמיה: אין אדם מת, אלא מתוך הבטלה. בהוקרה, ש. וא. זרחין.

ולא תהי למוות ממשלה

לי עצמי אין בעיות עם המוות. הסדרתי עימו מומן. אינני יודע בדיוק מתי זה קרה לי. אולי זה היה כאשר לקה אבי בנמק, בעיקבות תאונת-דרכים, ועמד למוות. אחותי הבכורה, שלמדה פעם רפואה (אך לא יכלה להשלים את לימודיה אחרי שעלינו ארצה) לקחה אותי לשיחה רצינית, והסבירה לי את עובדות החיים והמוות. שוכנעתי מבחינה אינטלקטואלית. אבי החלים.

אולי זה קרה בקרב הראשון שלי. היינו אמורים לתקוף בלילה כפר ערבי בשם ירירמוחין, ליד לטרון. הסבירו לנו את המטרה בכובק, ובמשך כל היום התהפכה הקיבה בקירבי. תבטייתי מאור, עד ששמתי לב שזה קורה גם לכל האחרים.

יצאנו בלילה, ותקפנו עם עלות השחר. זאת היתה פעולה אופיינית לימים ההם, בראשית מילחמת-העצמאות: הנחתנו על הכפר ומתאיש, התושבים השבו אש דלילה וברחו לגבעות שמסביב, תפסנו את הכפר הריק, והערבים המשיכו לירות לעברנו אש בלתי-יעילה. איש מאיתנו לא נהרג, מלבד חייל שניסה לפרוץ לבית נעול לשם ביוה. הוא הלם כדלת בקת הסטן שלו, וירה בעצמו.

אחרי פעולה זו ישבתי וביורתי עם עצמי מרוע פחדתי. החלי-גמתי שהפחד הוא בלתי-רציונאלי. מאותו רגע איבדתי כמעט לגמרי את התחושת הפחד הגופני.

זה לא היה טוב, מפני שלבטוח התחלתי להתנהג בקלות-דעת. באחד הימים האחרונים שלנו בחזית נשלחתי על-ידי מפקד מטומטם להחליף לאור היום כיתה שהיתה ממוקמת בעמדה חשופה, תחת עיני המצרים, במקום שבו מצויה כיום קריית-גת. השארתי את כיתי מאחור, וסירתי במקום בליווי המסכך, שאותו באתי להחליף. לא רצנו, לא זחלנו ולא התכופנו. מיקלע מצרי קצר אותי.

ייתי מת שם (והוסך הרבה צרות להרבה אנשים), אלמלא חשו ארבעה מאנשי הכיתה שלי, כולם מארוקאים, והוציאו אותי תחת אש-תופת. אז לא היו מסוקים לפינוי. אחרי נסיעה ארוכה ואימה הגעתי להררי-היתוח — בדיוק בעוד מועד. לאורך הדרך הייתי בטוח שאני עומד למוות.

מאז יש לי ההרגשה שחיי ניתנו לי במתנה, ושהם לכל היותר פיקדון זמני מאוד.

זה חזר על עצמו בעת ההתנקשות האחרונה בחיי. לפני עשר